

VANEMAHÜVITIST JAGANUD PEREDE KOGEMUSED:

kvalitatiivne uuring peredes, kus isa võttis jagatavat vanemahüvitist

Autor: Epp Kallaste PhD, Eesti Rakendusuuringu keskus Centar.

EESMÄRK

Uuringus analüüsitakse perede kogemusi vanemahüvitise jagamisel, et paremini mõista, millest lähtuvalt on pered teinud vanemahüvitise jagamise valiku. Uuring lisab kvantitatiivsetele analüüsidele kvalitatiivse kirjelduse perede vanemahüvitise kasutamise muustritest ja muistri valiku põhjustest.

TULEMUSED

Peretüübid vanemahüvitise jagamisel. Vanemahüvitise jagamise alusel eristus viis peretüüpi: tasakaalu otsijad (ema ja isa on vaheldumisi kodus), puhkusepered (vanemahüvitise jagatud osa kasutatakse perepuhkuseks), majanduslikult kaalutlevad ühised tegutsejad (isa võtab hüvitise majanduslikel põhjustel ja on mingi osa ajast lapsega kodune), majanduslikud taktikud (isa võtab hüvitise, kuid käib edasi töö) ja koduse isa pered (isa võtab vanemahüvitise ja hoolitseb peamiselt lapse eest).

Vanemahüvitise skeemi valikud lähtusid perede vajadustest ja soovidest. Pered põhjendasid valikuid:

✓ **töö- ja pereelu korraldamisega:**

- isa soov olla kodune, olla osaks pere kooskasvamisest ja toetada ema laste kasvatamisel;
- ema soov vaheldada kodus viibimist tööl käimisega või tööle naasta;

✓ **majanduslike argumentidega** – isal on emaga võrreldes oluliselt suurem vanemahüvitis;

✓ **lapse heaolu kaalutlustega**, muu hulgas tagada, et lapse jaoks oleksid võrdselt olemas mõlemad vanemad.

Vanemahüvitise saamise ajal töötamine sõltub töökoha paindlikkusest, pere vajadustest ja vanemate soovidest. Lapsevanemad **töötasid vanemahüvitise saamise ajal** peamiselt selleks, et säilitada **side tööeluga, edendada karjääri**, tagada perele suurem sissetulek.

Ravikindlustus on vaid vanemahüvitise saajal. Kui isa saab jagatavat vanemahüvitist, kuid ema jääb koduseks, puudub emal ravikindlustus. Ema ravikindlustus tagati erinevate skeemide kaudu: **töötuna arvele võtmine, õppima asumine, ravikindlustuse ostmine**, kokkulepe tööandjaga **väikese töökoormuse** säilitamiseks või **palgata puhkuse** vormistamiseks. Mõnes peres jäi ema siiski lühemaks või pikemaks ajaks **ravikindlustusetu**.

Tööturule naasmine. Emad, kes olid pikemalt kodus, tunnetasid tööturule naasmist keerulisemana kui lühemalt kodus olnud emad. Kõrgema haridustasemega vanemad muretsesid vähem, samas oli madalama kvalifikatsioonitasemega emadel suurem hirm tööturult välja jääda. Isade vanemapuhkuse pikkuse valikut selgitati mõnel juhul sellega, kui kaua oli võimalik töölt eemal olla.

Vanemate hinnang süsteemile

- Vanemahüvitise süsteem on peredele oluline, kõrgelt hinnatakse nii **hüvitise suurust** kui ka selle saamise **kestust**.
- Vanemahüvitise süsteemi paindlikkus **soodustab töö ja pereelu ühitamist**. Täiendavalt võiks kaaluda mõlema vanema poole kohaga töötamise ja poole kohaga lapse eest hoolitsemise lahendust, näiteks päevade kaupa vanemahüvitise jagamist.
- Vanemahüvitise süsteemi kitsaskohad: vähe infot erijuhtude kohta (nt piirmäära ületava tulu korral, vanemahüvitise jagamise skeemid); vanemahüvitise suuruse arvutamise aluseks olev periood ei taga palgaga võrreldavat asendussissetulekut (nt kõrge inflatsiooni tingimustes); hüvitise ebaõiglane vähendamine, kui tulu laekub eelmise või järgmise kuu töötamise eest.

